

17.8.2009

Dnro 3196/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

LÄSNÄOLO KOTIETSINNÄSSÄ

1 KANTELU

A arvosteli 19.10.2007 päivätyssä sähköpostiviestissään Ylä-Savon kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyä erityisesti seuraavasti.

A kertoi joutuneensa pahoinpidellyksi ja kun poliisipartio vei hänet kotiin, hänen asunnossaan olikin yllättäen poliiseja ja talonmies. A arvosteli sitä, ettei hänelle kerrottu syytä tähän eikä hänelle esitetty pyynnöstä huolimatta kotietsintälupaa. Sen sijaan hänelle laitettiin käsiraudat ja hänet vietiin poliisilaitokselle. A toteaa, ettei hän vielääkään tiedä syytä kotietsintään eikä hänelle ole toimitettu jälkikäteenkään kotietsintälupaa. Edelleen A kertoi olleensa pidätettynä viikonlopun. Palattuaan kotiinsa hän sai talonmieheltä tietää, että poliisi oli käynyt asunnossa useita kertoja kotietsinnällä, mistä ei ollut kerrottu A:lle.

B on 6.1.2008 päivätyllä kirjeellään (dnro 83/4/08) kannellut samoihin tapahtumiin liittyen ja kertoen A:n olevan vaimonsa. B on edellä todetun lisäksi arvostellut poliisia siitä, että nämä olivat käyneet A:n asunnossa useita kertoja tämän ollessa töissä, minkä lisäksi poliisi oli jättänyt oven asianmukaisesti lukitsematta. Vielä B arvosteli poliisia siitä, että hänen vaimolleen oli soitettu häiritseviä puheluita.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja alkutilanteesta

Poliisilta saadun selvityksen mukaan poliisi sai 8.9.2007 terveyskeskuksesta tiedon siellä olevasta puukotuksen uhrista. Mentyyään terveyskeskukseen poliisipartio tapasi pohkeeseen puukonpiston saaneen A:n, joka kertoi joutuneensa puukotetuksi pururadalla. Poliisipartio puhutti A:n ja kävi tämän kertomalla tapahtumapaikalla. Tällöin syntyi epäily siitä, että A ei ollut kertonut tapahtumista totuudenmukaisesti. Joka tapauksessa partio lähti viemään A:ta kotiin osoitteeseen - - -.

Samaan aikaan toinen partio oli saanut tehtäväksi mennä selvittämään häiriökäyttäytymistä - - -. Tällöin havaittiin verta ulkoportailla ja A:n asunnon oven edessä. Puukotuksesta tietoisena poliisipartio päätti mennä sisälle asuntoon poliisilain perusteella. Talonmies päästi poliisimiehet sisälle. Tällöin havaittiin verta lattialla. Lisäksi poliisi totesi asunnossa olevan kannabisviljelmän (yksi kasvi). Tässä vaiheessa A saapui paikalle toisen partion mukana.

3.2

Kannanotot

3.2.1

Kotietsintä 8.9.2009

Poliisipartio oli selvityksistä ilmenevistä syistä mennyt poliisilain perusteella sisään A:n asuntoon. Sen jälkeen kun asunnossa havaittiin kannabiskasvi otettiin yhteyttä rikoskomisario C:hen, joka määräsi toimitettavaksi kotietsinnän. Kotietsinnän toimitti vanhempi rikoskonstaapeli D 8.9.2007 klo 17.45 alkaen. A oli tällöin jo viety pois asunnosta.

Pakkokeinolain (PKL) 5 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan kotietsintää aloitettaessa on kirjallinen etsintämääräys esitettävä paikalla olevalle henkilölle, jonka luona etsintä toimitetaan. Jollei kirjallista määräystä ole, etsinnän tarkoitus on suullisesti esitettävä.

Kotietsinnästä päättää poliisi. Tässä tapauksessa päätöksen on tehnyt rikoskomisario C. PKL:n mukaan kotietsintää koskeva päätös voidaan tehdä myös suullisesti, kuten tässä tapauksessa on tehty. Selvityksen mukaan A:lle on kerrottu kotietsinnän tarkoitus, kun hän oli kysynyt kotietsintälupaa. Selvityksen mukaan hänelle oli kerrottu, että poliisi tekee asunnossa kotietsinnän, koska oli voitu todeta, että sieltä löytyy todisteaineistoa huumausainerikoksesta, minkä lisäksi hänelle kerrottiin, että etsintään oli saatu lupa rikoskomisario C:ltä. Lisäksi vanhempi rikoskonstaapeli D kertoo selvittäneensä A:lle kotietsintöjä kuulustelujen yhteydessä. Selvityksen mukaan A ei ole pyytänyt kirjallista todistusta kotietsinnästä. Tältä osin ei ole tullut esiin virheellistä menettelyä.

Totean lisäksi, että saadun selvityksen mukaan talonmies on vain avannut asunnon ulko-oven poliisille eikä ole ollut sisällä asunnossa.

Selvitysten perusteella arvioituna on myös ollut perusteltua laittaa A:lle käsiraudat, koska hän oli käyttäytynyt aggressiivisesti ja yrittänyt estää poliisin toimintaa.

Lopuksi huomiotani kiinnittää se, ettei A ollut paikalla, kun vanhempi rikoskonstaapeli D toimitti 8.9.2007 klo 17.45 alkaen varsinaisen kotietsinnän. Selvityksen mukaan A oli käyttäytynyt aggressiivisesti ja yrittänyt estää poliisin toimintaa. Tämän vuoksi hänet oli poistettu paikalta ennen D:n paikalle tuloa. Vaikka A ei ole erityisesti kiinnittänyt tapahtumiin tältä kannalta huomiota, totean lyhyesti seuraavaa.

PKL 5 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan sille, jonka luona kotietsintä pidetään, tai hänen poissa ollessaan jollekin hänen talonväkeensä kuuluvalle paikalla olevalle on annettava tilaisuus olla etsinnässä saapuvilla ja kutsua siihen todistaja, jollei se viivytä toimitusta. Jollei kukaan mainituista eikä heidän kutsumansa todistaja ole ollut toimituksessa läsnä, on etsinnästä viipymättä ilmoitettava sille, jonka luona se on toimitettu. Laissa on siten haluttu antaa kotietsinnän kohteena olevan paikan haltijalle mahdollisuus olla läsnä etsinnässä valvomassa etujaan. Tällainen menettely myös lisää poliisin toiminnan "läpinäkyvyyttä" ja estää käsitykseni mukaan epäluulojen syntymistä siitä, että poliisi toimisi epäasianmukaisesti.

Asunnon haltijalla on siis lähtökohtaisesti oikeus olla läsnä kotietsintää toimitettaessa. On tietysti mahdollista, että paikan haltija (tai hänen kutsumansa todistaja) käyttäytyy niin, että kotietsintä käy mahdottomaksi tai sen tarkoitus olennaisesti vaarantuu. Tällöin on käsitykseni mukaan mahdollista, ettei heidän sallita olla läsnä kotietsinnällä. Tuollaista tilannetta voidaan nimittäin mielestäni perustel-

lusti tulkita siten, että kotietsintä viivästyisi, jos paikan haltijan annettaisiin olla läsnä. Lainkohdan ilmaisu "jollei se viivytä toimitusta" viittaa kuitenkin varmuuteen tai ainakin erittäin vahvaan todennäköisyyteen. Siinä ei todeta esim., että "jollei ole syytä olettaa, että se viivästyttää toimitusta". Nähdäkseni onkin edellytettävä jo tapahtunutta konkreettista ja olennaista häiriötä, jota ei kyetä muulla tavoin (esim. vartioinnilla) estämään. Joissain tapauksissa voi kysymys olla myös haitanteosta virkamiehelle (rikoslaki 16 luku 3 §). Keneltäkään ei kuitenkaan voida ilman vahvoja perusteita kieltää kaikille kotietsinnän kohteille lähtökohtaisesti kuuluvaa läsnäolo-oikeutta.

Tässä tapauksessa ei ole tullut ilmi, että poliisi olisi menetellyt virheellisesti, vaikka A poistettiin paikalta ennen varsinaista kotietsintää. Kiinnitän kuitenkin poliisilaitoksen huomiota edellä esittämääni.

3.2.2

Kotietsintä 9.9.2007

Kiistatonta on, että A ei ollut paikalla 9.9.2007 klo 14.10 alkaen toimitetussa kotietsinnässä. Hänen mukaansa poliisi ei ilmoittanut tästä kotietsinnästä hänelle jälkeenpäinkään.

Vanhempi rikoskonstaapeli D kuitenkin toteaa selvityksessään, että hän on kertonut kuulustelujen yhteydessä A:lle poliisin tekemästä kahdesta kotietsinnästä eli sekä 8.9. että 9.9.2007 tehdystä etsinnästä. Näin ollen tältä osin on menetelty PKL 5 luvun 4 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla, kun A:lle, joka ei ollut läsnä kotietsinnässä, oli siitä ilmoitettu viipymättä.

Sen sijaan se, että A:lle ei varattu mahdollisuutta olla paikalla tuossa kotietsinnässä, antaa aiheita arvosteluun. Kuten edellä on todettu, PKL 5 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan sille, jonka luona kotietsintä pidetään, tai hänen poissa ollessaan jollekin hänen talonväkeensä kuuluvalla paikalla olevalle on annettava tilaisuus olla etsinnässä saapuvilla ja kutsua siihen todistaja, jollei se viivytä toimitusta. A oli tuon Lapinlahdella toimitetun kotietsinnän aikaan pidätettynä lisäsalissa. D toteaa, että kotietsinnässä oli kyse vain tietyn anastetuksi epäillyn tavaran noutamisesta A:n asunnosta ja A:n kuljettaminen asunnolle ja takaisin olisi ollut kohtuutonta. D viittaa myös siihen, että A itse halusi saada asiat hoidetuksi mahdollisimman nopeasti.

Saamissani lausunnoissa on katsottu, että A:lle olisi tullut varata mahdollisuus olla läsnä kotietsinnässä 9.9.2007. Voin yhtyä tähän näkemykseen. A:lla on ollut läsnäoloon oikeus, koska asiassa saatu selvitys ei viittaa siihen, että hänen läsnäolonsa olisi viivästyttänyt tätä kotietsintää. Luonnollisesti A olisi myös voinut päättää olla lähtemättä mukaan kotietsinnälle, jos hän olisi pitänyt sitä vaivalloisena tai muutoin tarpeettomana. Keskeistä kuitenkin on, että hänelle olisi lain mukaan tullut tarjota tätä mahdollisuutta.

Saadun selvityksen mukaan tästä virheellisestä menettelystä on päättänyt vanhempi rikoskonstaapeli D.

- - -

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3.2 esittämäni käsityksen vanhempi rikoskonstaapeli D:n menettelyvirheellisyydestä hänen tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestä.

täni. Lähetän jäljennöksen päätöksestä tiedoksi myös Pohjois-Savon poliisilaitokselle otettavaksi huomioon koulutuksessa.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aihetta.